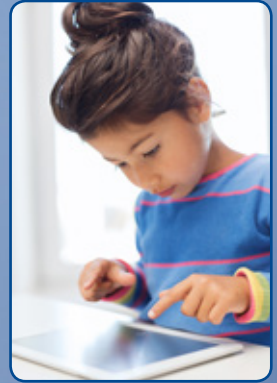

norden

SEKTORPROGRAM

Utbildning och forskning

Finlands ordförandeskap i
Nordiska ministerrådet 2016

SEKTORPROGRAM

Utbildning och forskning

Finlands ordförandeskap i
Nordiska ministerrådet 2016

Sektoprogram Utbildning och forskning

Program för Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2016

ISBN 978-92-893-4432-6 (PRINT)

ISBN 978-92-893-4433-3 (PDF)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2016-701>

ANP 2016:701

© Nordiska ministerrådet 2016

Layout: Erling Lynder

Omslagsfoto: ImageSelect och Signelements

Foto: s. 6, 13, 19 Signelements, s. 17 S. Sigbjørnsen/ Stavanger 2008

www.norden.org/nordpub

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och är en viktig partner i europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet ska stärka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Nordiska ministerrådet

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Telefon (+45) 3396 0200

www.norden.org

Sektorprogram Utbildning och forskning

Finlands ordförandeskap i
Nordiska ministerrådet 2016

Innehåll

Förord	7
1 Kunskapskedjan i skick	11
2 Långsiktig strategi för mobilitet i Norden	16
3 Högre utbildning och forskning som drivkrafter för utvecklingen av samhälle och näringsliv	18

Förord

Det finländska ordförandeskapsprogrammet i Nordiska ministerrådet bygger på tre hörnstenar: vatten, natur och människor.

De nordiska länderna förenas av omsorgen om människorna och naturen. Att bygga framtiden på omsorg i socialt och ekologiskt hänseende ger en god grund.

Utbildning, forskning och innovationsverksamhet ska svara på samhällets förändring och vara en motor som för utvecklingen framåt. Detta blir extra tydligt under ekonomiskt svåra tider.

Genom utvecklingsarbete inom utbildning, högt kunnande och forskning kan vi via det nordiska samarbetet dra nytta av våra styrkor ännu mera effektivt. Fördelarna med att samarbeta med varandra inom Norden är likartad omgivning och lagstiftning, en lång tradition av nordiskt samarbete och de redan nu existerande omfattande nordiska nätverken.

Ett välfungerande samarbete stärker också den nordiska dimensionen på EU-nivå och globalt.

Huvudtema för Finlands sektorprogram för utbildning och forskning är digitalisering, delaktighet, kompetensutveckling och öppen vetenskap.

Våra nordiska länder står alla inför utmaningen att främja digitalisering och kompetensutveckling. Vi ska ligga i framkanten när det gäller att dra nytta av ny pedagogik och nya lärandemiljöer, så att Norden också framöver hör till världstoppen ifråga om lärande och högklassig utbildning. Under inkommande år kommer vi särskilt att fokusera på småbarnspedagogik, lärarutbildning och kompletterande utbildningar för lärare.

Tillströmningen av nyanlända asylsökande utmanar också våra utbildningssystem. För att nyanlända skall kunna integrera sig i det nya hemlandet är det av största vikt med åtgärder som stöder ett aktivt medborgarskap, språkundervisning, erkännande av kompetens och en snabbare övergång till arbetslivet.

Här är det särskilt viktigt att vi inom Norden delar med oss av bästa praxis mellan våra olika länder.

Vi behöver ännu starkare samarbeten mellan olika sektorer. Finland kommer att inleda det sektoröverskridande prioriteringsprojektet ”Ett innovativt och öppet Norden med välmående människor 2020” åren 2016–2018.

Det har skett mycket utveckling inom utbildningssamarbetet samt studerande- och lärarmobiliteten på EU-nivå under de senaste decennierna. Vi kommer att uppdatera nordiska avtal och diskutera det nordiska mervärdet i fråga om främjandet av mobilitet och utbildningssamarbete.

Vi ska också ta väl hand om de nordiska flaggskeppen Nordplus-programmet, Nordic Master-programmet och organisationen för nordiskt forskningssamarbete, NordForsk.

Vi bör stärka samarbetet mellan nordiska högskolor även på andra sätt. Goda exempel på detta är samarbetet mellan de arktiska universiteten samt de strategiska partnerskap som ingåtts mellan olika universitet.

Inom forskning kommer vi under Finlands ordförandeskap särskilt att betona öppen vetenskap och forskning samt åtgärder för att öka forskningens genomslagskraft. I den nordiska dialogen beaktas harmoniseringsarbetet inom EU och EU:s riktlinjer.

Det nordiska forskningssamarbetet har mycket att ge med tanke på Finlands huvudteman för 2016 inom vattenkunnande, forskning på arktiska områden, forskning kring hälsa och välfärd samt utbildningsforskning. Det nordiska eScience-samarbetet anknyter till Finlands föregående ordförandeskap för Nordiska ministerrådet.

Låt oss värna om glädjen att lära oss nya saker och modet att ta oss an det som är nytt!

A handwritten signature in blue ink, which appears to read 'Sanni Grahn-Laasonen'.

Sanni Grahn-Laasonen
Undervisnings- och kulturminister

Sektorprogrammet för utbildning och forskning består av tre helheter. Den första handlar om utbildningssystemet i sin helhet, med särskild betoning på digitalisering, delaktighet och kompetensutveckling. Den andra helheten gäller främjande av mobiliteten inom Norden samt samnordiska avtal och den tredje helheten centrala åtgärder i fråga om det nordiska högskole- och forskningssamarbetet under Finlands ordförandeskap.

1 Kunskapskedjan i skick

Utbildningen ska leva upp till förändringen i samhället och tillfredsställa de nya kompetensbehov som förändringen för med sig. Digitaliseringen påverkar våra kompetensbehov, våra förehavanden, vårt sätt att interagera med varandra samt utmanar vår förmåga att tolka olika informationskällor. Speciellt i ungdomarnas värld är förändringen stor vilket samtidigt stärker vissa kompetensområden och försvagar andra. Det behövs nytt slags kunnande och nya sätt att upprätthålla barns och ungas intresse och motivation för inläring.

Det finns tecken på bristande baskunskaper hos en del elever i alla nordiska länder. Andelen ungdomar med svaga baskunskaper har stigit. Under Finlands ordförandeskap betraktas hela kontinuumet från småbarnspedagogik till högre utbildning och vuxenutbildning samt lärarnas grundläggande utbildning och fortbildning i Norden i sin helhet.

Välskött grundutbildning och fortbildning av lärare är grunden för hela utbildningssystemet. Den nordiska expertgruppen publicerar år 2016 en rapport om lärarutbildningen i Norden och de framtida möjligheterna till nordiskt samarbete inom lärarutbildningen.

Att satsa på början av kunskapskedjan är centralt och något vi ska värna om under alla omständigheter. En högklassig småbarnspedagogik och grundskola främjar jämlikhet och social kohesion och utgör grunden för framgång längre fram i livet. Genom nordiskt forskningssamarbete kan vi stärka kunskapsunderlaget om hur i vi i våra samhällen och inlärningsmiljöer på bästa sätt brett kan stöda barns och ungas delaktighet och välmående.

I framtiden blir det allt viktigare att värna om de generiska kompetenserna för själva inlärningsprocessen och att fortlöpande uppdatera kunskaperna i en föränderlig verksamhetsmiljö. Att höja den vuxna befolkningens kompetensnivå så att den svarar mot behoven på arbetsmarknaden är en gemensam utmaning för alla nordiska länder. Under ministerrådets möten under inkommande år, kommer Finland särskilt att uppmärksamma sambanden mellan utbildning och arbetslivet samt i synnerhet digitaliserings inverkan på utbildning och arbetslivet.

Språkkunskaper och multimediala kunskaper har en central betydelse för hurdana färdigheter barn och unga har för att växa upp till ett aktivt vuxenliv och medborgarskap. Under året kommer Finland att föra samman nordiskt kunnande på området och via läroplanerna bl.a. studera målsättningarna för språkfostran och praxis i Norden idag.

MÅLSÄTTNINGAR

- Vi stärker det nordiska samarbetet inom småbarnspedagogiken och dess internationella profilering
- Vi ser på nordisk nivå hur digitaliseringen förändrar kunskapsbehoven, fortbildningsbehoven, inlärningsmiljöer, pedagogik och läroplaner
- Vi jämför kunskapsbehoven i arbetslivet ur ett nordiskt utbildningsperspektiv
- Vi bygger upp ett tvärsektorielt nordiskt samarbete kring frågor om delaktighet och jämlikhet inom utbildning i samråd med nordiska barn- och ungdomskommittéen NORDBUK och Nordic Centre of Excellence JustEd
- Vi betraktar språkkunskaper och multimediala färdigheter som en central medborgarfärdighet och jämför språkfostran och språkpolitik i Norden
- Vi fortsätter det nordiska samarbetet för att förebygga radikalisering
- Vi utvecklar det nordiska samarbetet i lärarutbildning utgående från expertgruppens rekommendationer

CENTRALA EVENEMANG

- Konferens om småbarnspedagogik, den 22 september 2016
- Direktörsmöte om nordiskt samarbete, augusti 2016
- Expertmöte om kunskapsbehov, bristfälliga baskunskaper och arbetslivsfärdigheter hos den arbetsföra befolkningen
- Konferensen *Broar – Ungas delaktighet och välmående i Norden* den 26–28 september 2015. Evenemanget är en del av det tvärsektorieella prioriteringsprojektet ”Ett öppet och innovativt Norden med välmående människor 2020”.
- *Nordic@Bett2016, 21st century skills* på Bett-mässan i London den 21 januari 2016
- Årsseminariet för Finlands Akademis forskningsprogram TULOS (Lärande och kunnande i framtiden), Tammerfors den 8–9 juni 2016
- Nordisk dialog om språkutbildning för invandrare vid *Språkparlamentet i Finland 2016* den 7 april 2016 och konferensen *CoDesigns: Envisioning multi-sited language education policies* i Jyväskylä den 20–22 juni 2016

Prioriteringsprojektet ”Ett öppet och innovativt Norden med välmående människor 2020”

**”Jämlika möjligheter till välmående, kultur, utbildning och arbete”
2016–2018**

Social- och hälsovårdsministeriet, arbets- och näringsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet i Finland förverkligar gemensamt ett treårigt prioriteringsprojekt som på ett mångsidigt sätt belyser temat helheten ”människan” under Finlands ordförandeskap för Nordiska ministerrådet. Vi söker innovativa lösningar och verksamhetsmodeller för att bevara välmående och jämlikhet i en situation där våra samhällen utmanas från många håll: en allt äldre befolkning i Norden, strukturförändringar i närings- och arbetslivet, världspolitiska kriser och det globala läget med asylsökande.

Målsättningen med projektet är att bilda en gemensam, politiskt förankrad uppfattning om hur och under vilka förutsättningar vi i fortsättningen kan säkra ett nordiskt mervärde i det nordiska expertsamarbetet. Som ett mål på lång sikt är avsikten att stärka existerande forum och aktörer som arbetar för nordiskt samarbete i välfärdsfrågor och informationsspridning. Välfärd, mångfald, jämlikhet, jämställdhet, funktionshinderfrågor och kulturellt hållbar utveckling är övergripande teman för hela projektet. Avsikten är att genomgående dra nytta av det nordiska forsknings- och innovationssamarbetet. Barn och unga är en särskild prioriterad målgrupp.

2 Långsiktig strategi för mobilitet i Norden

Det är viktigt att upprätthålla, stärka och skapa nya förutsättningar för en fungerande mobilitet och ett fungerande utbildningssamarbete inom utbildnings- och forskningssektorn i Norden. Den pågående förändringen i inlärningsmiljöer erbjuder nya möjligheter till internationellt samarbete.

Genom nordiskt samarbete kan vi dessutom snabbare få till stånd ett bredare regionalt samarbete. Nordplus-programmet möjliggör årligen nätverkande och mobilitet för tusentals skolelever, studerande, undervisningspersonal och forskare i de nordiska och baltiska länderna. Nordic Master-programmet skapar förutsättningar för nya, kvalitativa magisterprogram. Samarbetet mellan Nordiska ministerrådet och Ryssland fortsätter inom ramen för Memorandum of Understanding MoU inom forskning och utbildning. Det officiella nordiska samarbetet uppmärksammar i allt större utsträckning även det arktiska samarbetet i sin verksamhet.

MÅLSÄTTNINGAR

- Vi beslutar om Nordplus-programperioden 2017–2021
- Vi granskar nordiska överenskommelser i sin helhet ur ett framtidsperspektiv. För utbildningens del ska det nordiska avtalet gällande tillträde till högre utbildning, Reykjavik-deklarationen om erkännande av bevis avseende högre utbildning samt avtalet gällande gymnasieutbildning ses över.

CENTRALA EVENEMANG

- Expertseminarium om mobilitet, maj 2016
- Seminarium om nya, digitala former för utbildningssamarbete, den 26 maj 2016

3 Högre utbildning och forskning som drivkrafter för utvecklingen av samhälle och näringsliv

Den internationella konkurrensen och det strama ekonomiska läget utmanar högskolorna att ytterligare profilera sin verksamhet och ännu tydligare stärka sina särskilda kompetensområden inom utbildning och forskning såväl internt som mellan högskolorna och i relation till andra aktörer inom forskningssektorn. Betydelsen av kvalitet både inom utbildning och forskning blir allt viktigare och utgör en central konkurrensfördel för våra samhällen. En nordisk expertgrupp arbetar som bäst med frågan om den högre utbildningens kvalitet och utmaningar med att definiera den i Norden. Under 2016 tar vi del av expertgruppens arbete och de resultat man kommit fram till.

Digitaliseringen och möjligheten att elektroniskt hantera allt större mängder information förändrar forskningen och hur den görs. Öppet tillgängliga elektroniska databaser möjliggör ökad tillgänglighet för en bredare användarbas och återanvändning av olika slags information. Alla nordiska länder söker för tillfället nationella lösningar för att främja användningen av öppna forskningsdata och öppna processer i forskningen. Det pågår ett stort nationellt projekt för öppen vetenskap och forskning, ATT, i Finland. År 2016 undersöks och diskuteras nya öppningar för nordiskt samarbete på detta område i ljuset av det pågående harmoniseringsarbetet och linjedragningarna inom EU samt med utgångspunkt i en nordisk policy-analys som NordForsk kommer att leverera till Nordiska ministerrådet i början av 2016.

Därtill kommer det nordiska samarbetet att fortgå och stärkas i frågor om arktiskt samarbete, vattenkunnande, hälso- och välfärdsområdet, bioekonomi och humanvetenskaper under år 2016. Finland betraktar dessa teman särskilt ur öppenhets- och eScience-perspektiv.

Det arktiska samarbetet berör all sektorer inom det nordiska samarbetet. De nordiska länderna har ett väletablerat i forskningssamarbete inom klimat-, energi- och miljöområdet. Kring årsskiftet 2015–2016 beviljas och körs det nordiska forskningssamarbetet inom ramen för NordForsk-programmet Ansvarsfull utveckling av Arktis i gång vid 3–4 nya nordiska spetsforskningsheter, s.k. excellence centers, på arktiska området.

Forskningsprogrammet innefattar forskning i vattenresurser i de arktiska områdena. Under 2016 sammanförs också finländskt vattenkunnande med den nordiska dimensionen via Finlands Akademis program Akva, BONUS-programmet för Östersjö-området och EU samt Programmet Arktiska hav vid det finländska innovationsfinansieringsverket Tekes.

Det nordiska samarbetet inom hälsa och välfärd och uppbyggnad av gemensamma hälsojänster mellan de nordiska länderna är inne i en intensiv utvecklingsfas. Potentialen för nordiskt samarbete inom folkhälsa, registerforskning och biobanker har kartlagts brett, och man har samlat kunnande och relevanta forskningsmiljöer i NordForsks program för hälsa och välfärd. Därtill understöds och utvecklas samarbetet inom klinisk forskning genom Nordic Trial Alliance (NTA). Hälsa och hälsoforskning uppmärksammas särskilt även i de forskningspolitiska linjedragningarna.

I juni 2016 kommer NordForsk att leverera kunskapsunderlag med policy-implikationer både om NordForsks arbete inom biobanker, registerforskning och kliniska multicenterstudie samt om NordForsks konkreta implementering av planen för fortsatt nordiskt samarbete inom eScience-området utgående från ”Nordic eScience Action Plan 2.0”. Dessa tas till ämbetsmannakommittéens behandling under senare hälften av 2016.

Under det finska ordförandeskapet kommer vi även att se på hur digitaliseringen förändrar forskningen inom humaniora och samhällsvetenskaper inom ramen för Finlands Akademis forskningsprogram för digitala humanvetenskaper.

MÅLSÄTTNINGAR

- Vi drar nytta av rapporten som expertgruppen för kvaliteten på högre utbildning överlämnar i arbetet för vidareutveckling av nordiskt samarbete i kvalitetsfrågor
- Vi kartlägger samarbetspotentialen och gemensamma riktlinjer för öppna data inom forskning
- Vi stärker det nordiska samarbetet inom högre utbildning och forskning i det arktiska området
- Vi stärker ytterligare det nordiska utbildnings- och forsknings-samarbetet inom hälsa och välfärd

CENTRALA EVENEMANG

- Seminarium om den högre utbildningens kvalitet, juni 2016
- Årsseminariet för Öppen vetenskap och forskning -projektet i Finland med nordisk profil, november 2016
- En nordisk konferens om folkhälsan i samarbete med social- och hälsovårdsministeriet, Helsingfors den 16–17 november 2016
- Programsamarbete med Finlands Akademi och NordForsk kring valda teman för ordförandeskapet

norden

Nordiska ministerrådet

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

norden

Nordiska ministerrådet
Finlands ordförandeskap 2016

Sekretariatet
för nordiskt samarbete
Utrikesministeriet

www.norden2016.fi

Maringatan 22 H
FI-00160 Helsingfors
Telefon: +358 295 350 000

SUOMI
FINLAND

ANP 2016:701
ISBN 978-92-893-4432-6 (PRINT)
ISBN 978-92-893-4433-3 (PDF)